

UNIVERSITETSBIBLIOTEKET I OSLO

Systematiske litteratursøk

Status og fremtidig arbeid ved UB

Magnus Heie Gregersen, Marte Ødegaard, Therese Skagen

August 2016

Gruppe for forskningsstøtte og undervisning avleverer rapporten som et innspill til UBs ledergruppe angående organisering av tjenester til forskningsmiljøene ved UiO og OUS angående systematiske litteratursøk.

Innhold

Oppsummering.....	2
Innledning.....	4
Bakgrunn for rapporten.....	4
Hva er en systematisk oversikt?	5
Hva er et systematisk litteratursøk?.....	5
Status ved UB i dag.....	7
HumSam-biblioteket	7
Realfagsbiblioteket.....	7
Juridisk bibliotek.....	8
Medisinsk bibliotek	8
Erfaringer med systematiske litteratursøk ved Medisinsk bibliotek.....	9
Hva kan UB gjøre fremover?	11
Kompetanse for ansatte ved Universitetsbiblioteket	11
Universitetsbibliotekets tjenester til forskere	13
Avrundning/anbefaling.....	16
Vedlegg.....	17
Vedlegg 1. Sentrale aktører innen kunnskapsoppsummeringer.....	17
Vedlegg 2. Kurs om systematic reviews ved UB, juni 2016.....	18
Vedlegg 3. Forslag ressurside til systematic reviews	19
Referanser	21

Oppsummering

Hva er en systematisk oversikt?

Systematiske oversikter er en samlebetegnelse for oppsummering av kunnskap på en problemstilling hvor krav til metode er sentral: dokumentasjon og etterprøvbarhet av litteratursøket, inklusjons- og eksklusjonskriterier for utvelgelse av litteratur og kvalitetsvurdering av litteraturen. Metodiske krav varierer ut i fra fagfelt, tidsskrift og interesseorganisasjoner. En forskningsgruppe eller enkeltforsker vil ofte be biblioteket om assistanse når arbeid med litteratursøket skal gjøres. Det kan være å be om veiledning i søk eller at bibliotekar utfører søket.

Viktigheten av systematiske litteratursøk fremover

Vi regner med at etterspørselen etter systematiske litteratursøk for systematiske oversikter vil øke, både som en del av tidsskriftpublikasjoner eller gjennom bestillingsverk i form av rapporter. Tidsskrifter stiller flere krav til forskerne om dokumentasjon av behovet for forskning på et felt, samt dokumentasjon for metodologisk fremgangsmåte og etterprøvbarhet innen forskning, såkalt «Research in context». I tillegg er det vanligere å ha en systematisk oversiktsartikkel som del av et PhD-arbeid. Videre er krav til grundige kunnskapsgrunnlag ved søknader om forskningsmidler i EUs Horizon 2020 program en faktor som vil øke behovet for denne typen dokumentasjon av forskning. Tilslutt stiller norske departementer i større grad krav om utredninger for effekten av tiltak som virker.

Dagens tilbud på UB

Tilbud omkring hjelp og veiledning til systematiske litteratursøk er annonsert på UBs nettsider, og ingen av avdelingene driver markedsføring utover dette. Henvendelsene har økt, men man ser variasjon mellom avdelingene. Ved Realfagsbiblioteket er etterspørselen for systematiske oversikter knyttet til fagområder som farmasi og biovitenskap. HumSam-biblioteket opplever en økt forespørsel etter tilbudet, spesielt innenfor områdene psykologi, pedagogikk og spesialpedagogikk. På Medisinsk bibliotek er det en jevn og økende etterspørsel, hvor de fleste henvendelsene er knyttet til tverrfaglige prosjekter innen helsefagene. Per dags dato er det ingen forespørsler etter dette tilbudet ved Juridisk bibliotek.

Behov for kompetanseheving

Kompetansen ved de ulike avdelingene er i dag begrenset. Det er behov for opplæring. Bibliotekansatte som skal arbeide med systematiske søk har behov for å ha grundige kunnskaper om databaser og emneord, forskningsmetode anvendt ved systematiske oversikter, dialog/referanseintervju spesifikt for systematiske oversikter, bruk av referanseverktøy og dokumentasjon av litteratursøk. Videre er det behov for økt kompetanse for bruk av spesialisert programvare for utførelse av systematiske oversikter.

Kompetanseheving kan gjøres med forskjellige tiltak. Først og fremst gjennom ansatte ved UBs egen orientering om systematiske oversikter, internopplæring eller kurs fra eksterne tilbydere. Så langt har det ved to anledninger vært gitt tilbud om todagers internopplæring for systematiske oversikter for alle fagfelt, i 2014 og 2016. Det finnes tilbud i Norge gjennom Kunnskapscenteret for helsetjenesten i

Folkehelseinstituttet og etterutdanninger på masternivå. I Storbritannia er man langt fremme på feltet, hvor det finnes institutter som tilbyr todagers kurs.

Hva skal UB tilby som forskerstøtte?

UB har behov for å ta stilling til hvilket tilbud vi skal gi brukere som forskningsstøtte. Systematiske oversikter er viktig fordi man anvender mange spesialiserte funksjoner tilgjengelige i litteraturdatabaser og utnytter litteraturtilfanget som UB abonnerer på. For UB kan dette være en del av forskningsstøttetilbudet som kan bidra til UBs ansattes publisering og innhenting av økonomiske midler til forskning for UiO. Systematiske oversikter er arbeidskrevende for biblioteket med hensyn til kompetansetilfang, utførelse og dokumentasjon.

I denne rapporten foreslås kortsiktige og mer langsiktige tiltak som krever satsinger fra bibliotekets side. Av tiltak som kan raskt iverksettes ser man følgende: UB kan tilby kurs eller veiledning i fremgangsmåten for litteratursøk, eller utføre litteratursøket for forskerne. Et annet tiltak kan være å synliggjøre metode, verktøy og ressurser på egen nettside til nytte for brukerne og egne ansatte. Videre kan det opprettes en gruppe/nettverk på tvers av UB som fokuserer på metodologiske aspekter ved utføring av systematiske litteratursøk kan være et tiltak for å bedre kompetanse internt gjennom en målrettet tilnærming.

På litt mer langvarig sikt vil samarbeid på tvers av UB, eller med eksterne parter være en mulighet. En ytterligere mulighet er å opprette forskningsprosjekter knyttet til utvikling og organisering av arbeid med systematiske oversikter i samarbeid med andre bibliotek eller partnere ved universitetet. Tilslutt finnes muligheten for å utrede salg av tjenester for gjennomføring av litteratursøk eller deltakelse i hele prosessen for systematiske litteraturoversikter til forskningsprosjekter ved UiO.

Anbefaling til UBs ledergruppe

Gruppe for forskningsstøtte og undervisning anbefaler at det opprettes en gruppe på tvers av UB. Gruppe skal ha til ansvar å følge opp de forskjellige tiltakene. Gruppen må ta stilling til organisere og iverksette de foreslåtte tiltakene på kort sikt. Dette innebærer å organisere og tilrettelegge for kurs/veiledning og etablere nettside. Videre skal gruppen ha ansvar for å utrede/utføre øvrige tiltak på lang sikt, slik som målrettet internopplæring, vurdere forskningsprosjekter/samarbeid omkring systematiske oversikter. Tilslutt skal gruppen utrede muligheten for salg av tjenester med tilhørende organisering. Gruppen vil ha behov for et mandat og klar rapporteringslinje. På grunn av økende tverrfaglighet kan det være relevant å sette sammen gruppen på tvers av fag og avdelingsbibliotek.

Innledning

Bakgrunn for rapporten

I løpet av de siste 5 årene har det vært fokus på forskningsstøtte til fagmiljøene ved UiO. Gruppe for forskningsstøtte og undervisning ønsker ved denne rapporten å sette fokus på systematiske litteratursøk med vekt på tilbud til assistanse for forskere. Avdelingsbibliotekene har opplevd en økt pågang i henvendelser omkring systematiske oversikter med tilhørende litteratursøk. Økt bevissthet, høyere produksjon og bruk av systematiske oversikter og fokus på metodisk kvalitet ved litteraturgjennomganger har skapt en økt etterspørsel av systematiske oversikter¹.

Det er en større bevissthet rundt systematiske oversikter i forskningsmiljøene. De vitenskapelige tidsskriftene setter i økende grad fokus på «Research in Context», hvor kunnskapsgrunnlaget og relevansbehovet for forskningen kreves dokumentert. Forfatterinstruksen i flere tidsskrifter, for eksempel i Lancet-serien, har hatt dette som et krav fra januar 2015. En annen årsak er at oversiktsstudier krever god rapportering av metode. Page et al. (2016) har gjennomgått i hvor stor grad det metodiske grunnlaget dokumenteres og peker på store mangler i publiserte systematiske oversikter. Trenden forsterkes ved at det er opprettet egne spesialiserte tidsskrifter som publiserer systematiske oversikter, protokoller til systematiske oversikter, og artikler om metode til systematiske oversikter, for eksempel tidsskriftet Systematic Reviews.

Videre er det krav om et grundig kunnskapsgrunnlag i forbindelse med søknader om EU-midler i Horizon2020. Sammenfatning av forskning gjennom systematiske oversikter er viktig fordi det kan identifisere hull i forskningen, endre fokus for tema for videre forskning eller klargjør hva som er effektive tiltak eller intervensjoner.

Systematiske oversikter etterspørres som grunnlag når beslutninger skal tas. Dette sees blant annet i utredninger til norske departementer hvor dokumentasjonen for effekten av tiltak som virker etterspørres.

Rapporten vil ha fokus på hva som gjøres ved Universitetsbiblioteket i dag, mulige tiltak og fremtidig utvikling. Det vil legges mindre vekt på utførelse av arbeidet når man lager en systematisk oversikt, selv om dette vil berøres.

Fokus for rapporten:

- Hva er en systematisk oversikt?
- Hva tilbyr UB i dag?
- Hvilken etterspørsel erfarer vi?
- Hvilken kompetanse trenger vi i våre ulike avdelinger?
- Hvilket tilbud bør UB vurdere som forskningsstøtte?

¹ Systematiske oversikter omtales også med det engelskspråklige begrepet «Systematic review».

Hva er en systematisk oversikt?

Skal man lage en systematisk oversikt eller en metaanalyse er det strenge kriterier til metode, deriblant utførelsen av litteratursøket. En systematisk oversikt er en type oversiktsartikkel som har til formål å samle all empirisk forskning som passer inn i predefinerte kriterier som skal besvare en bestemt problemstilling. Det brukes eksplisitte og systematiske metoder for å minimere skjevheter i forskningsprosessen. En systematisk oversikt kjennetegnes ved (Higgins & Green, 2008):

- Et klart definert forskningsspørsmål, med klare kriterier for hvilke studier som skal inkluderes
- En eksplisitt og reproducerbar metode
- Et systematisk litteratursøk for å identifisere alle studier som møter inklusjonskriteriene
- En kvalitetsvurdering av de inkluderte studiene, bl. a. for risiko for skjevheter
- En systematisk presentasjon av karakteristika og funn fra de inkluderte studiene. Dersom det er forsvarlig, så kan funnene syntetiseres.

Hva er et systematisk litteratursøk?

Ved utforming av en systematisk oversikt vil det være behov for et systematisk litteratursøk. På UBs nettsider *For forskere* står følgende om systematiske litteratursøk (Universitetsbiblioteket i Oslo, 2014):

Et systematisk litteratursøk er et omfattende søk der informasjonsinnhenting er planmessig og begrunnet. Det kjennetegnes ved at man gjør omfattende søk i flere databaser med utstrakt bruk av søkeord.

Hensikten er å systematisk gå igjennom all litteratur en finner og dermed fange opp så mye som mulig av relevant litteratur på et felt. Søket skal i tillegg være dokumentert og etterprøvbart.

Hvor omfattende et litteratursøk skal være er avhengig av fagområde og hva det skal brukes til. Det er en metode som er mest brukt innen medisin, psykologi, pedagogikk, sykepleievitenskap og andre helsefag, men kan også være relevant i andre fagområder.

Litteratursøk i denne sammenhengen kan innebære et eller flere av disse momentene:

- Avklaring av problemstillingen
- Valg av søkeord
- Valg av kilder
- Utvikling av søkestrategi
- Tilpasse søkestrategi til alle valgte kilder
- Eventuell justering av søkestrategien
- Importere alle søketreffene til EndNote
- Dublettsjekk i EndNote
- Skrive dokumentasjon på litteratursøket med fullstendige søkestrategier

Krav fra tidsskriftene spiller en rolle ved litteratursøk da de kan stille metodiske krav til utarbeidelsen av systematiske oversikter, her eksempel fra forfatterinstruksen til Tidsskrift for den norske legeforening (Tidsskrift for Den norske legeforening, U.Å.):

Du begynner med en kort innledning, hvor du presenterer temaet og hensikten med artikkelen. Deretter følger et avsnitt der du gjør rede for artikkelens kunnskapsgrunnlag. Tidligere har artiklene hatt et kort metodeavsnitt, som stort sett har vært begrenset til en angivelse av om litteratursøket har vært «systematisk» eller «ikke-systematisk». Vi ser at disse formuleringene har vært uheldige og lite klargjørende. Vi ønsker at artikkelforfatterne grundig redegjør for sine kilder, slik at leseren kan forstå hva artikkelen bygger på.

Beskrivelsen av kunnskapsgrunnlaget må være så detaljert at det blir lett for leseren å forstå hva artikkelen er basert på. Vi forventer at du gjør et grundig søk i kildelitteratur og databaser der du angir følgende: eksakt søkestreng (kombinasjon av søkeord og bruk av boolske operatører som AND og OR), kilder (databaser, gjennomgang av referanselister osv.), avgrensinger ved søket (tidsavgrensning, språk, type studier osv.) og antall treff ved søkene. Du må angi kriteriene for utvelgelse av artikler og begrunnelsen for kriteriene. Bruk personlig litteraturarkiv kun som supplement.

Det er viktig å planlegge litteratursøket nøye, gjerne i samarbeid med et bibliotek. Detaljert beskrivelse av søkestrategien kan etter avtale med redaksjonen publiseres kun i Tidsskriftets nettversjon av artikkelen.

Ulik metodisk fremgangsmåte for litteratursøk og analyse av litteraturen legger grunnlag for å si at man har ulike typer oversiktsartikler. En systematisk oversikt er således både en samlebetegnelse og en forskningsmetodisk variant. Grant og Booth (2009) har beskrevet ulike typer oversiktsartikler som finnes. Her presenteres et utvalg hvor litteraturgrunnlaget er avhengig av et systematisk litteratursøk:

Mapping review/ systematic map	Completeness of searching determined by time/scope constraints
Meta-analysis	Aims for exhaustive, comprehensive searching. May use funnel plot to assess completeness
Rapid review	Completeness of searching determined by time constraints
Scoping review	Completeness of searching determined by time/scope constraints. May include research in progress
State-of-the-art review	Aims for comprehensive searching of current literature
Systematic review	Aims for exhaustive, comprehensive searching
Systematic search and review	Aims for exhaustive, comprehensive searching

De ulike typene oversiktsartikler varierer ut i fra forskningsmetode og ikke nødvendigvis fag, selv om noen typer oversiktsartikler oftere kan være å finne i enkelte fag enn andre.

Innen kliniske rettede fag kan det være andre typer større søk som grenser opp til kriteriene som settes for systematiske litteratursøk og oversikter. Dette gjelder særlig der hvor det skal utarbeides kunnskapsbaserte retningslinjer og kliniske fagprosedyrer hvor samme systematiske tilnærming og dokumentasjonskrav følges, selv om søket ofte ikke er så omfattende.

Det finnes flere aktører som produserer og tilgjengeliggjør kunnskapsoppsummeringer, slik som Cochrane Collaboration, Campbell Collaboration, Kunnskapsenteret for helsetjenesten i Folkehelseinstituttet og Kunnskapsenter for utdanning. Mer informasjon om disse ligger i vedlegg 1.

Status ved UB i dag

Arbeidsgruppen for rapporten har tatt kontakt med avdelingsbibliotekene for å se nærmere på dagens tilbud. På generell basis er tilbudet i dag annonsert gjennom nettsidene til biblioteket (Universitetsbiblioteket i Oslo, 2014), med en henvisning til «Bestill en bibliotekar» eller å ta kontakt med ansvarlige bibliotekar for faget for å få hjelp og veiledning.

I en e-postforespørsel til alle avdelingsbibliotekene ble det gitt korte tilbakemeldinger på følgende spørsmål:

- Hvilket tilbud har dere til brukerne i dag med hensyn til systematiske litteratursøk? (Har dere et annonsert tilbud? Hvilke brukergrupper mottar tilbudet?)
- Hvilken etterspørsel opplever dere? (Hvem mottar disse? Er dette organisert på noen måte? Føres det statistikk over henvendelser og tidsbruk? Dersom dere har statistikk ønsker vi å få denne oversendt.)
- Hvilket behov for kompetanse opplever dere? (Hva ønsker dere mer kunnskap om? Bruk av databaser, litteratursøk som metode eller organisering av tjenesten osv.)

HumSam-biblioteket

HumSam har ikke et annonsert tilbud til brukerne om veiledning eller utførelse av systematiske litteratursøk. Henvendelser kommer gjennom vanlig kontaktkanaler, men ofte etter diskusjon eller personlig kontakt med fagansvarlige fra instituttene. Det er ikke gjort en systematisk føring av statistikk, men de har merket en gradvis økning i henvendelser fra ca. 2012 og til i dag. Henvendelsene kommer fra stipendiater og forskningsgrupper, men også masterstudenter. Grovt estimert har fagområdene psykologi, pedagogikk og spesialpedagogikk flest henvendelser. Inntrykket er at det er relativt begrenset kompetanse hos fagansatte angående metoder og fremgangsmåter. Internt er det behov for å øke egen kompetanse på metode og utførelse for å kunne gi bedre veiledning til forskere og forskningsgrupper som skal i gang med dette arbeidet.

Realfagsbiblioteket

Realfagsbiblioteket har ikke et fast annonsert tilbud omkring systematiske litteratursøk, men omtaler hva slike søk innebærer på masterkurs og ved behov. Master- og PhD-studenter innenfor molekylær biovitenskap kommer i økende grad bort i problemstillingen med systematisk litteratursøk.

Biblioteket ser utfordringer med hensyn til indeksering i databaser, hvor kategorisering av artikler ved bruk av emneord og forskningsmetode er begrenset. Likeledes er tilgjengeligheten av databaser med oppsummert kunnskap i liten grad tilgjengelig. Først og fremst ser de et behov for kompetanse i forhold til de metodologiske aspektene og det å kunne utføre søk. Først og fremst er dette i tilknytning til fagområder ved Institutt for biovitenskap og farmasi, men i liten grad ved informatikk. Her ser man relevansen spesielt fordi fagområdene har overlapp med klinisk medisinske problemstillinger og fagområder. I mange tilfeller henvises forskerne videre til Medisinsk bibliotek for å få assistanse der.

Juridisk bibliotek

Juridisk bibliotek har per dags dato ikke et tilbud om systematiske søk. Hverken instituttbibliotekarene eller ansatte som jobber i fellesbiblioteket utfører noe som likner på dette.

Fokus er for tiden å se nærmere på bibliotekets forskningsstøtte, men dette er et arbeid som forventes å ta noe tid. Først vil fokus være på hvordan publiserer juridiske forskere og tverrfaglige juridiske forskere (kriminologer, forvaltningsinformatikere, menneskerettighetsforskere etc.). Deretter skal vi se på blant annet systematiske litteratursøk, statistikk og forskningsdata. På denne måten kan systematiske litteratursøk bli en av de aspektene som Juridisk bibliotek i tiden fremover vil ha fokus på.

Medisinsk bibliotek

Medisinsk bibliotek har et tilbud til brukerne for hjelp til utførelse av systematiske litteratursøk. Tilbudet er ikke annonsert ut over informasjonen som er tilgjengelig på UBs nettsider. Henvendelsene kommer i mange tilfeller fra forskergrupper eller ph.d-kandidater. Det føres statistikk over alle henvendelser. I 2015 ble 8 henvendelser for hjelp til systematiske søk, per mai 2016 er det kommet 16 henvendelser.

De fleste henvendelsene kommer som en bestill en bibliotekar henvendelse, hvor beskrivelsen fra forskeren gjør at vi fanger opp at arbeidet har et større omfang. Dette gjøres gjerne av «Bestill en bibliotekar-koordinator». Alternativt kommer henvendelsen som en direkte henvendelse til biblioteket om hjelp fra grupper som er tydelig klar over omfanget ved arbeidet som de skal i gang med forespørsel om assistanse. Da kan henvendelsen gå til leder for team litteratursøk som er ansvarlig for koordinering av større litteratursøk på avdelingen eller leder for forskningsstøtte og undervisning på Medisinsk bibliotek. Henvendelsen følges opp med en samtale med en eller flere representanter for forskningsgruppen hvor man avklarer nøyaktig hva som er arbeidet som skal gjennomføres i forskningsgruppen og når gruppen ser for seg at arbeidet skal være klart. Fra bibliotekets side fungerer møtet som en avklaring av hva vi kan gjøres og hvordan vi kan legge opp arbeidet fremover. Deretter er det vanligste at biblioteket utfører litteratursøket og oversender resultater i EndNote og tilhørende dokumentasjon på utførelse av søket. Vi gjør ikke utvelgelse eller gjennomgang av litteratur med eventuelle kvalitetsvurderinger og koding.

De fleste av forskningsgruppene som henvender seg til Medisinsk bibliotek er sammensatt av forskere fra forskjellige fagområder. Gruppene har ikke nødvendigvis en ren helsefaglig bakgrunn. Dette virker inn på forskningsmessig vinkling av problemstillinger og fokuset i prosjektene kan dermed bli meget omfattende.

Det er et behov for mer kompetanse, og gjerne flere personer som kan delta inn i dette arbeidet. Kompetansebehovet er knyttet til mer kunnskap omkring de ulike metodiske aspektene ved å gjøre ulike typer oversiktsartikler, det å kunne gjøre et godt referanseintervju tilpasset denne typen arbeid/møtet med forskeren og avklaring av videre fremdrift og grenser for hva som biblioteket bidrar med. I tiden fremover er det ønskelig å se på bruk av programvare for bruk gjennom hele prosessen med å utføre kunnskapsoppsummeringer. Kunnskap om avansert litteratursøk i databaser fokuset så langt. Muligheter til å gå på eksterne arrangementer som omhandler avanserte litteratursøk og forskningsmetodene som er brukt til de ulike typene oversiktsartikler er avgjørende.

Erfaringer med systematiske litteratursøk ved Medisinsk bibliotek

Medisinsk bibliotek har i løpet av de siste årene arbeidet aktivt med å forbedre og organisere vårt tilbud til fagmiljøet ved fakultetet og Oslo universitetssykehus med hensyn til å utføre systematiske litteratursøk. I noen tilfeller utføres hele søket og dokumenteres etter avtale og samtaler med fagansvarlige, alternativt blir det gitt veiledning i hvordan arbeidet praktisk kan utføres. Basert på erfaringene ved Medisinsk bibliotek blir det her trukket frem ulike elementer som er nyttige i prosessen med å gjøre systematiske litteratursøk:

Kunnskap om hvordan et systematisk litteratursøk kan utføres. Faglige ansvarlige kan ha varierende bakgrunnskunnskaper omkring metode og hva dette innebærer i praksis etter at litteratursøket er utført. Dette kompliseres av at det finnes flere ulike metodiske fremgangsmåter basert på hensikten og bruksområdet for den systematiske oversikten. I mange tilfeller kan arbeidet med å lage en systematisk oversikt være første gangen for forskerne som skal utføre dette.

Ulike forventninger hos bibliotekar og forskergruppe. Dette betyr at våre forventninger som bibliotekarer til hva en systematisk oversikt er, og hvordan det skal gjennomføres kan stå i kontrast med forskernes oppfatning.

Dette medfører at det trengs en bevissthet omkring hvor og hvordan oppsummeringen skal publiseres. Dette er viktig da det finnes forskjellige krav ved å gjøre systematiske oversikter til et tidsskrift, men også med tanke på å lage systematiske oversikter som en del av en utredning til offentlige utvalg eller departementer. I disse tilfellene har ofte bibliotekarer bedre kunnskaper enn forskerne om hvordan metoden skal utføres og dokumenteres.

Uavklart problemstilling knyttet til prosjektet. Å kommunisere dette til forskerne kan by på utfordringer, spesielt hvis ikke en forskergruppe er godt samkjørt med hensyn til diskusjoner omkring fokus og mål for prosjektet. I mange tilfeller vil forskerne ønske å fokusere på sine delproblemstillinger. Delproblemstillingene kan innebære et behov for å gjøre selvstendige utredninger som krever utførelse av egne litteratursøk, i tillegg til den overordnede problemstillingen. Dette kan ha stor betydning for litteratursøket, spesielt med hensyn til hvilke inklusjons- og eksklusjonskriterier som skal benyttes for forskningen.

Dette betyr at i noen tilfeller vil tidsbruken til et prosjekt trekkes over lengre tid, fordi dette må diskuteres og avklares før eller under påbegynt litteratursøk. I møtet med forskerne treffer man ofte på det samme som man opplever ved bestill en bibliotekar, dvs. at den skriftlige formulering av en problemstilling endres når man begynner en muntlig samtale.

Ved uavklarte problemstillinger vil bibliotekarens arbeid ta lenger tid, en del av grunnen til dette er at prosjektgruppene møtes sjeldent, eller at personer som er i dialog med biblioteket ikke alltid er den med riktig faglig fokus for å kunne ta stilling til presisering av problemstillingen.

Forventninger omkring arbeidsmengde i form av analyse av litteraturen. I mange tilfeller oppfattes systematiske litteratursøk som en rimelig og lite tidkrevende måte å utføre forskning på. En systematisk oversikt har i mange tilfeller et mål om å finne all litteratur på feltet. I noen tilfeller viser det seg etter at litteratursøket er utført at forskergruppen ikke er villig til å gå igjennom den fremkomne resultatlisten på grunn av for mange treff, eller de etter hvert ikke ønsker at man skal

søke i mer enn en eller to databaser. Det eksisterer ofte urealistiske bilde omkring hvilke tidsbruk analyser av resultatene vil ta for forskergruppen. Dette resulterer i at man ikke følger det som defineres som en systematisk oversikt, og da er det bibliotekaren som opplyser om dette.

Ulike tidsskrift har ulike krav. I mange tilfeller når man møter en forskningsgruppe som skal i gang med å lage en systematisk oversikt er ikke tidsskrift for hvor publisering skal skje bestemt. Dette kan være utfordrende fordi forskjellige tidsskrifter kan ha forskjellig forståelse av hvordan en systematisk oversikt skal beskrives og dokumenteres.

Behov for dokumentasjon av utført arbeid på engelsk på grunn av publiserings- og forskningsprosessen. Systematiske oversikter publiseres i de fleste tilfeller på engelsk. Dette betyr at bakgrunnsdokumentasjonen, ikke bare selve beskrivelsen av søket ofte må gjøres på engelsk. Dette er en konsekvens av krav om etterprøvbarehet av forskningen, hvor litteratursøket er en sentral del av metoden og publiseres sammen med den systematiske oversikten.

Ulike fagfeller setter ulike krav (som kan være knyttet til fagfellens kompetanse). Ulike fagfeller innen et tidsskrift kan sette ulike kriterier for beskrivelse og dokumentasjon for den systematiske oversikten. Dette kan i noen tilfeller gjenspeile fagfellens erfaring og kompetanse med å selv ha utført systematiske oversikter.

Medforfatterskap for bibliotekarer. Flere av forskerne har tilbudt medforfatterskap basert på arbeidet som er utført av bibliotekar, eventuelt som en del av anerkjennelsen/ hederlig omtale (takksigelser). I utgangspunktet er man restriktive til å være villig til å være medforfattere med tanke på det at man blir medansvarlig for hele publikasjonen, jmf. ICMJE-reglene for forfatterskap². I de fleste tilfellene utfører bibliotekar litteratursøket, men man deltar ikke på analyser og oppsummering av resultatene fra litteraturstudiet.

Statistikkføring. På medisinsk bibliotek blir det ført statistikk over tidsbruken for utførelsen av søket. Det er viktig å synliggjøre tidsbruken i og med at det er meget tidkrevende arbeidsoppgaver. Tidsbruken estimeres basert på litteratursøk/møtevirksomhet som tar mer en fem timer. Estimering av tidsbruk og registrering av timeantall er opp til den enkelte bibliotekar. Blant oppdragene som er utført så langt er det en minstetid på fem timer, og en maksimaltid på 35 timer. I snitt brukes ca. 15 timer per oppdrag.

Oppsummert tilbyr UB følgende når det gjelder søk til systematiske oversikter

- Opplæring og veiledning i søk, men at forsker gjør søkene selv
- Veiledning og eventuell fagfelleevaluering av søk
- Gjør litteratursøk for forskeren

² International Committee of Medical Journal Editors (ICMJE) har anbefalinger for forfatterskap hvor et av kravene for medforfatterskap innebærer at en står ansvarlig for hele publikasjonen og ikke kun den delen en har utarbeidet som f.eks. litteratursøk.

Hva kan UB gjøre fremover?

Fremtidig arbeid med systematiske oversikter kan deles inn i det som handler om kompetanse blant ansatte i biblioteket, og beslutninger omkring hvilke tjenester biblioteket skal tilby forskere.

Kompetanse for ansatte ved Universitetsbiblioteket

Avdelingsbibliotekene har gjennom sine tilbakemeldinger pekt på at følge kompetanseøkning er viktig for et videre arbeid med systematiske oversikter:

- Kunnskap om forskningsmetodene som anvendes
- Fremgangsmåte for å utføre litteratursøk
- Kartlegging av databaser med kunnskapsoppsummeringer for egne fagfelt
- «Referanseintervju» med vekt på dialog og møte med brukere som skal lage systematiske oversikter
- Kunnskaper omkring karakteristika og bruk av programvare egnet for hele forskningsprosessen ved kunnskapsoppsummeringer

Kompetanse for å tilegne seg kunnskap om forskningsmetoden og utførelse av litteratursøk kan skaffes gjennom hjelpeveiledninger i databaser/leverandørkurs, internopplæring og eksterne kurs.

Selvstudier om systematiske oversikter på eget fagfelt

Utførelse av systematiske oversikter krever en grundig innføring i de databaser som benyttes. Dette fås gjennom å studere hjelpeveiledningene i databasene og eventuelt ved leverandørens innføring i databasenes funksjonalitet. Ofte er det behov for mer kunnskap som går på metode og hvilke valg en skal eller bør foreta seg underveis mens en søker. Å holde seg faglig oppdatert er også viktig med tanke på å gi anbefalinger til forskere.

Metoder til systematiske oversikter er et felt i utvikling, og utviklingen angående litteratursøk er særlig interessant for bibliotekets ansatte. Dette er kunnskap som særlig deles på bibliotekkonferanser, workshops, via blogger og Twitter, epostlister og vitenskapelige artikler.

Innen medisin og helsefagene finner vi en rekke interesseorganisasjoner (f.eks. EAHIL, MLA) som er aktive i å formidle informasjon om metoder og litteratursøk. Norsk bibliotekforenings spesialgruppe for medisin og helsefag, SMH, har de siste årene arrangert relevante kurs om ulike databaser og avansert bruk av disse. Dette er informasjonskilder som kan anvendes for andre fagfelt, med henblikk på at forskningsmetodene som anvendes kan generaliseres over fagfelt.

På denne måten kan ansatte i biblioteket selv orientere seg i tilgjengelig databaser og litteratur for egne fagfelt.

Internopplæring

Internopplæring ved UB har vært tilbudt ved to anledninger for en innføring til forskningsmetode og fremgangsmåte ved litteratursøk.

I 2014 ble seminaret «Systematic reviews in the social and behavioral sciences» arrangert på HumSam-biblioteket. På dette seminaret var det 40 deltakere, hvor 3 av dem fikk videre individuell oppfølging. Medisinsk bibliotek, Campbell Collaboration og en fagreferent i psykologi fra Nederland var av bidragsyterne. I juni 2016 ble det holdt et internseminar over 2 dager. Seminaret hadde en

introduksjon til metode av bidragsyteres fra Kunnskapscenteret for helsetjenesten i Folkehelseinstituttet og fokus på utførelse av litteratursøk med gjennomgang fra Medisinsk bibliotek. Internseminaret kom i stand etter initiativ fra HumSam-biblioteket, og nærmere kursinnhold er beskrevet i vedlegg 2.

En annen form for internopplæring som kan være aktuelt å igangsette er kurs med fokus på dialog og møte med brukeren. Bevissthet omkring forskningsprosessen og mulige utfordringer som brukeren kan møte ved utførelse av en systematisk oversikt er en viktig del av erfaringene som man tilegner seg gjennom prosessen med kunnskapsoppsummeringer. Et tilpasset brukerintervju vil være hensiktsmessig for å spesifisere de ulike delene av prosessen, forskningsgruppens mål og er effektivitetsbesparende for bibliotekaren.

Eksterne tilbydere av opplæring

Det eksisterer flere kurs og undervisningstilbud fra eksterne tilbydere som er av relativt kort varighet. Fokus er å gjøre bibliotekarer til gode utførere av systematiske oversikter. Center for Review and Dissemination ved York University arrangerer flere ganger årlig kurs for bibliotekarer i avansert søketeknikk brukt til arbeid med systematiske søk³.

En annen mulighet er å delta på Kunnskapscenteret for helsetjenestens årlige kurs i innføring av kunnskapsbasert praksis. Dette kurset gir innsikt i bruk av sjekklister og kritisk lesning av artikler i større grad enn søketeknikk.

Høgskolen i Bergen tilbyr en masterutdanning i kunnskapsbasert praksis, hvor bibliotekarer har mulighet til å søke opptak. Masterutdanningen tar for seg litteratursøk, kritisk vurdering og bruk av sjekklister, men også andre aspekter ved innføring av kunnskapsbasert praksis i organisasjoner. Det gis mulighet til å skrive systematisk oversikt eller scopingoversikt som masteroppgave og dermed tilegne seg metodekunnskap om hele reviewprosessen. Imidlertid er ikke dette en utdanning som er nødvendig for å ta tilstrekkelig kompetanse til å utføre arbeid med systematiske litteratursøk.

Programvare

UB-ansatte har ved flere anledninger blitt spurt om råd angående programvare for det arbeidet med oversiktsartikkelen som følger etter innhenting av litteraturen; screening av referanser med tanke på inklusjon eller eksklusjon, uthenting og videre bearbeidelse av data og utarbeidelse av en eventuell metaanalyse. Bibliotekar som veileder i søk er en naturlig person å spørre om råd.

Det finnes programvare for denne typen arbeid, men det er usikkerhet rundt kvaliteten på programmene, hva som skiller dem, og hvilken betalingsmodell en forskergruppe bør benytte seg av. Dette er heller ikke kunnskap som er satt i system på UB og svar som gis avhenger derfor av hvem som spørres. Utforskning av slik programvare kan sees i sammenheng med UBs satsning på lagring og deling av forskningsdata.

Det er behov for mer kunnskap om litteraturen hvor informasjon om disse verktøyene oppsummeres, testing av verktøy og kartlegging av behov hos forskerne. Det vil også være interessant å se hvordan andre store institusjoner løser denne utfordringen. Tilslutt bør det gjøres vurderinger angående eventuelt innkjøp sentralt på UiO. Dersom programvare blir kjøpt inn kan bibliotekets ansatte læres

³ Health Economics Training Courses: <http://www.yhec.co.uk/training/>

opp i bruk, promotere programvaren og drive enkel brukeropplæring. Eksempler på programvare er Distiller, EPPI review, Review manager, Covidence og Grade Pro.

Systematiske oversikter er etter hvert en meget spesialisert oppgave som krever ansatte på UB med god kompetanse på utførelse og metodisk innhold. Dersom dette skal satses på i fremtiden bør denne type kompetanse etterspørres i stillingsutlysninger eller kunne inngå som videre og etterutdanning for bibliotekansatte.

Universitetsbibliotekets tjenester til forskere

Arbeidet med systematiske oversikter vil kunne ta ulike retninger ut fra hva UB bestemmer seg for å satse på. På en generell basis ser vi et behov for å kunne definere hvilke brukergrupper som har anledning til å benytte seg av denne typen tjenester fra UB. Videre vil valg av tiltak påvirke hvor stor assistanse UB er villig til å gi brukergruppene. Likeledes vil det kreve en bevissthet omkring de ulike typene oversikter, og hvilket arbeid dette medfører for biblioteket og forskeren. For eksempel vil det være ulike oppfatninger omkring krav til utførelse, for eksempel hva innebærer det å ha en systematisk oversikt som en del av en ph.d?

Man kan se for seg flere varianter av tilbud. Noen av tiltakene kan iverksettes relativt snarlig, mens andre er av en mer langvarig karakter som krever satsinger fra bibliotekets side. Under er det skissert 6 mulige tiltak, som kan gjennomføres enkeltvis eller i kombinasjon. Tiltakene 1- 4 kan iverksettes raskt, mens tiltakene 5-6 vil kreve en større satsing fra Universitetsbibliotekets side.

1. Tilby kurs eller veiledning i fremgangsmåten for litteratursøk

Det er mulig å tilby kurs eller veiledning for å gjøre brukerne selvstendig nok til å kunne utføre arbeid med en systematisk oversikt selv. Da står valget mellom å ha et tematisk innhold som et metodekurs for litteraturoppsummeringer (hele prosessen) eller deler av litteratursøket som databasekurs.

Et metodekurs kan ha fokus på å være introduksjon til hvordan gjøre en systematisk oversikt. Her er det mulig å tenke seg to forskjellige varianter, slik som systematiske oversikter som anvender kvalitative metoder eller en versjon for systematiske oversikter som anvender kvantitative metoder.

Et litteratursøkekurs med vekt på databaseanvendelse kan legge vekt på ulike databaser som kan benyttes innenfor ulike fagområder⁴.

Uansett vil dette være en aktivitet som vil gi en økt/bedre utnyttelse av databaser og litteratur som UB/UiO har anskaffet, da arbeidet krever en utstrakt bruk av mange ulike litteraturdatabaser og innhenting av store mengder forskningsartikler for vurdering.

Utfordringen vil være å tilby forskere kurs i riktig tid for deres arbeid. I dag kommer henvendelsene sporadisk fordelt ut over semestrene. For å appellere til forskerne og få en samling av kursdeltakere vil det være nødvendig med en markedsføringsstrategi.

⁴ Et eksempel er kurs arranger av Medisinsk bibliotek "Dypdykk i Ovid-basene - avansert søketeknikk": <http://www.ub.uio.no/kurs-arrangement/kurs/enkeltstaende/medisin-ovid-avansert/index.html>

Et annet alternativ er å veilede forsker gjennom fagfelleevaluering av søk. Da bør det velges en standard for utførelse av fagfelleprosessen. Her er det mulig at man vil møte på etiske dilemma. Hva hvis forskeren ikke utfører et litteratursøk av god kvalitet? Hvilke konsekvenser kan det ha for bibliotekaren som utfører fagfelleevalueringen?

I andre tilfeller kan anbefalinger fra tidsskriftet eller interesseorganisasjoner være at litteratursøk bør utføres av bibliotekarer, vil da kurs og veiledning være tilstrekkelig?

2. Gjøre litteratursøket for forskerne

Det er vanskelig å si noe om hvor ofte en forsker/forskningsgruppe skal utføre en systematisk oversikt. Ved en kontakt med biblioteket er det uavklart om forskerne skal utføre dette arbeidet flere ganger. Utførelsen av en systematisk oversikt krever tid og metodisk fremgangsmåte. Basert på de erfaringer vi har så langt, så er det sjeldent at forskere/forskergrupper har tidligere erfaring. Dette betyr at de har begrensede kunnskaper om databaser og metodisk utførelse av litteratursøk basert på standarder.

På denne måten kan det være mer hensiktsmessig at en bibliotekar med god kunnskap om standarder, sjekklister og ulike hjelpemidler assisterer forskningsgrupper ved å utføre litteratursøk for en mer effektiv litteratursøkeprosess.

Dette utløser igjen diskusjoner om det skal det være et felles kunnskapsgrunnlag for bibliotekarer som skal gjøre denne type oppdrag, og hva skal kunnskapsgrunnlaget bestå av. Nysgjerrighet og læring gjennom praktisk utførelse av systematiske litteratursøk er viktig i denne sammenheng.

Et annet aspekt ved systematiske oversikt er kravet omkring dokumentasjon slik at litteratursøket kan etterprøves. Hvordan dokumentasjon utformes er sentralt. I første rekke er det viktig å lagre utførte litteratursøk, slik at de kan hentes frem igjen ved eventuell forespørsel. En annen grunn til å bevare søk er at forskningsprosjektet har blitt forsinket slik at litteratursøket må oppdateres.

3. Synliggjøre metode, verktøy og ressurser på egen nettside

I dag har UB ressursider på nett basert på fagområder. Vi ser for oss at det vil være nyttig å formidle metode, verktøy og ressurser på en egen ressurside for systematiske oversikter. Det finnes et stort utvalg med verktøy som kan være til nytte for forskere som utarbeider systematiske oversikter, både gratis verktøy og de som koster. Det kan også lenkes til metodelitteratur. Forslag ligger i vedlegg 3.

4. Opprettelse av gruppe/nettverk på tvers av UB som fokuserer på metodologiske aspekter ved utføring av systematiske litteratursøk

Det som binder gruppen sammen er den forskningsmessige metoden, ikke det enkelte fagområde. En slik gruppe kan også sees på som et svar på universitetets satsing på tverrfaglig forskning. Dette innebærer et behov for en felles praksis ved UB, slik at dette kan synliggjøres:

- Et enhetlig tilbud, slik at ikke tilbudet som gis forskergrupper er tilfeldig.
- Føring av statistikk er nødvendig for å se om dette er en stigende trend, ev. for å signalisere dette som en del av UBs forskningsstøtte. I tillegg vil det være nyttig å synliggjøre arbeidsbelastningen som ligger i et slikt arbeid. I dag inngår dette ikke i UBs statistikk.

- Dokumentasjon av søk er nødvendig for å ha oversikt dersom forskerne ønsker å ta opp igjen tema etter noen år med tanke på å oppdatere status på feltet, eller med tanke på etterprøvnbarhet. Internt er det viktig at dette lagres på fellesområder i tilfelle personer slutter i sin stilling på UB.
- Dokumentasjon bør følge en standard for å sikre lettere etterprøvnbarhet, og ved søk i flere databaser er det hensiktsmessig å ha et format å levere/dele referanser i, for eksempel bruk av Endnote.
- Internopplæring for systematiske søk bør inneholde en form for systematikk og kontinuerlig oppdatering, da det foregår mye metodisk utvikling, både forskningsmessig og bibliotekfaglig på dette område.

Tidsbruken til å gjøre litteratursøket eller kapasitet til bibliotekarer er i de fleste tilfeller omfattende. Dette krever spesiell kompetanse blant bibliotekarer som utfører litteratursøkene. Per dags dato er det ikke mange ved UB som har denne kompetansen, slik at det er grenser for hva man kan tilby. Dette betyr at det er en fare for at litteratursøket som flaskehals i forskningsprosessen. De fleste henvendelsene kommer sporadisk over hele året, slik at det kan være nødvendig å opprette et system for bestilling og kommunisere forventninger om tidsbruk ovenfor brukerne.

5. Opprette forskningsprosjekter knyttet til utvikling og organisering av arbeid med systematiske oversikter.

Innenfor bibliotekfeltet er det for øyeblikket stort fokus på systematiske oversikter. På denne måten er det aktuelt for UB å tenke på prosjekter innen dette feltet, noe som ikke er gjort på UB tidligere. Flere bibliotek i Norge er i oppstartsfasen med å etablere tjenester for systematiske søk, for eksempel Høgskolen i Oslo og Akershus, som kan være en aktuell samarbeidspartner.

Eksempler på tema for mulige prosjekter:

- Utforskning av forskjellig programvare som benyttes til forskningsprosessen i forbindelse med systematiske oversikter.
- Uttesting av spesialgruppe med søk på oppdrag mot betaling gjerne rettet mot tverrfaglige satsinger på UIO.
- Benchmarking med sammenlignbare organisasjoner: hvordan er tjenestene organisert, for eksempel kompetanse, utførelse, pris, leveranse osv.
- Deling av data, for gjenbruk og etterprøvnbarhet er fremmet som tema i tiden fremover (Foster, 2015). Hvordan kan UB tilrettelegge for deling av data omkring litteratursøk til systematiske oversikter?
- Interaksjonen mellom forsker og bibliotekar med fokus på å klargjøre hva som forskerne ønsker seg – og hva dette innebærer av arbeid for dem. Dette kan legge et grunnlag for tjenesteutvikling og verktøy for bibliotekarer, for eksempel et avansert referanseintervju for systematiske oversikter.

6. Utrede muligheten for salg av tjenester for gjennomføring av litteratursøk eller deltakelse i hele prosessen for systematiske litteraturoversikter.

Opprettelse av et eget senter som finansieres delvis gjennom salg av tjenester, og eventuelt delvis gjennom innhenting av forskningsmidler.

Avrunding/anbefaling

Denne rapporten er et innspill til hvilke tiltak eller satsninger på systematiske oversikter som UB kan iverksette. Føringerne fra forskningsmiljøene er sterke. Dette innebærer at UBs kompetanse og satsing på dette feltet bør følge etter. Til nå har det vært fokus på internopplæring med eksterne aktører. Fremover bør vekt på kompetanse innen feltet styrkes.

Når det gjelder UBs tjenester overfor forskermiljøene ved UiO bør aktivt tas stilling til hvilke de skisserte tiltak eller kombinasjoner av tiltak det eventuelt skal satses på. Dette for å sette klare mål for hva som er best egnet for UiO og UB som organisasjonen.

Forskergrupper som skal utføre systematiske oversikter møter en rekke utfordringer, slik som bruk av tid, økonomisk støtte, metodologiske tema, gruppedynamikk og kommunikasjon. I og med at arbeidet ofte blir nært knyttet til litteratursøk, så er dette aspekter som bibliotekansatte vil komme i berøring med.

Uansett hvilke tiltak UB ønsker å iverksette, så kan dette utløse en rekke spørsmål knyttet til prosessen under utførelse av en systematisk oversikt. Hvem skal være brukergruppe for tjenesten? Skal tjenesten betales for? På hvilken måte skal litteratursøket formidles og dokumenteres til brukeren? Skal det utformes en metodeomtale? Hva som skal være gjort av brukeren før man diskuterer den systematiske oversikten (Ingen forberedelse, utfylling av et skjema, full protokoll)? Hvilke standpunkt ønsker man for UBs ansattes posisjoner til medforfatterskap? Skal tjenesten markedsføres? Skal det foretas en evaluering av tjenesten?

Dette krever en bevissthet for utforming av detaljer rundt forskningsstøttetilbudet. Detaljene og tjenestene må det arbeides videre med, både av UB som organisasjon og ansatte ved UB som skal være med på å levere tjenester.

Gruppe for forskningsstøtte og undervisning anbefaler at det opprettes en gruppe på tvers av UB. Gruppe skal ha til ansvar å følge opp de forskjellige tiltakene. Gruppen må ta stilling til organisere og iverksette de foreslåtte tiltakene på kort sikt. Dette innebærer å organisere og tilrettelegge for kurs/veiledning og etablere nettside. Videre skal gruppen ha ansvar for å utrede/utføre øvrige tiltak på lang sikt, slik som målrettet internopplæring, vurdere forskningsprosjekter/samarbeid omkring systematiske oversikter. Tilslutt skal gruppen utrede muligheten for salg av tjenester med tilhørende organisering. Gruppen vil ha behov for et mandat og klar rapporteringslinje. På grunn av økende tverrfaglighet kan det være relevant å sette sammen gruppen på tvers av fag og avdelingsbibliotek.

Vedlegg

Vedlegg 1. Sentrale aktører innen kunnskapsoppsummeringer

Det finnes en rekke aktører som arbeider med å lage kunnskapsoppsummeringer. Forskerne ved universitetet eller sykehuset kan være involvert i prosjekter med disse instansene, eller organisasjonene har egne ansatte forskere som utfører dette arbeidet. Uansett er kunnskapsoppsummeringene viktig for UB å vite om, da disse ikke nødvendigvis er gjenfinnbare i de databasene som vi bruker. De fleste av rapportene og artiklene publiseres på organisasjonenes nettsider, i egne databaser etablert av organisasjonene, og er søkbare i Oria.

Cochrane Collaboration arbeider med å lage kunnskapsoppsummeringer innen medisin og helsefag. De arbeider etter strenge kriterier og retningslinjer for hvordan arbeidet skal utføres. Retningslinjene er dokumentert i en egen «Cochrane Handbook for Systematic Reviews of Interventions» (Higgins, Green, & Cochrane, 2008). I tillegg til egne produserte oppsummeringer finnes det kunnskapsoppsummeringer fra utvalgte tidsskrifter og organisasjoner i databasen Cochrane Library⁵.

Campbell Collaboration arbeider med å lage kunnskapsoppsummeringer innen psykologi, sosialt arbeid og kriminologi. De arbeider som en søsterorganisasjon til Cochrane Collaboration og har retningslinjer tilpasset samfunnsvitenskapelig forskning. Retningslinjene kan finnes i “Campbell Collaboration Systematic reviews: Policy and Guidelines” (The Campbell Collaboration, 2015). Litteraturen er tilgjengelig gjennom Campbell Library⁶

Kunnskapscenter for helsetjenesten i Folkehelseinstituttet (tidligere Nasjonalt Kunnskapscenter for helsetjenesten). Senteret utarbeider ulike former for kunnskapsoppsummeringer på oppdrag fra helsetjenesten, de regionale helseforetakene, Helsedirektoratet, departement eller andre forvaltningsorgan. Det er søknadsfrist gang i året (15. okt). Kunnskapscenteret prioriterer oppdrag ut i fra en liste knyttet til politiske føringer og oppdrag fra departementene. Prosjektene vurderes av en komite med variert faglig sammensetning for deretter å bli utarbeidet av en tverrfaglig gruppe forskere inkludert bibliotekar. Utførelsen av arbeidet er spesifisert gjennom håndboken «Slik oppsummerer vi forskning» (Nasjonalt kunnskapscenter for helsetjenesten, 2015). Dersom prosjekter ikke blir godkjent kan oppdragsgiver bli henvist til lokale forskningsbibliotek.

Kunnskapscenter for utdanning ble opprettet i 2013 og er en avdeling i Norges forskningsråd. Fokusområdet er blant annet å oppsummere forskning omkring utdanning. Oppsummeringer er tilgjengelig via deres nettsider⁷

⁵ Cochrane Library: <http://www.cochranelibrary.com/>

⁶ Campbell Library. <http://www.campbellcollaboration.org/lib/>

⁷ Kunnskapscenter for utdanning: <http://www.forskningsradet.no/prognett-kunnskapscenter/Kunnskapsoversikter/1247146832369?lang=no>

Vedlegg 2. Kurs om systematic reviews ved UB, juni 2016

Program

13. og 14. juni inviteres det til kurs i Systematic Reviews. Kurset er ment for de som kan tenke seg å jobbe med forskerstøtte knyttet til systematic reviews.

Systematic reviews er en forskningsmetode, og en artikkelsjanger som innebærer utarbeidelse av emneord og inklusjons-eksklusjonskriterier for litteratursøk.

Kurset går over to dager, og søker å gi oss en teoretisk bakgrunn for metoden, eksempler på ulike typer systematic reviews, samt en introduksjon til avansert søking i et utvalg databaser. Kursholderne vil presentere ulike case og gi praktiske oppgaver underveis.

For deltagere som ikke har erfaring med denne typen veiledning vil kurset være et utgangspunkt for å kunne begynne med denne typen veiledning- for de som har erfaring vil kurset gi faglig påfyll fra høyt kompetente fagpersoner på feltet.

Dag 1, mandag 13.juni v/ Kunnskapssenteret for helsetjenesten

Kursholdere: Gerd M. Flodgren, Nora Blaasvær, Heid Nøkleby og Lien Nguyen

09:00-09:15	Velkommen og introduksjon av forelesere og deltakere v/ Hege Ringnes og Magnus Heie Gregersen
09:15-09:30	Kontekst: Hva er evidensbasert praksis
09:30-09:45	Forskningsspørsmål / Kjernespørsmål
09:45-10:00	Kort om ulike studiedesign som passer de ulike kjernespørsmålene
10:00-10:15	Pause
10:15-11:00	Hva er en systematisk oversikt (kjennetegn, fremgangsmåte, PICO)
11:00-12:00	Lunsj
12:00-13:15	Ulike typer litteraturoversikter med eksempler: scoping/mapping review, systematisk oversikt, paraplyoversikt, narrativ oversikt, systematisk oversikt av kvalitative forskning / kvalitativ forskningsoversikt, hurtigoversikt
13:15-13:30	Vurdere metodisk kvalitet på systematisk oversikt, PRISMA
13:30-13:45	Pause
13:45-14:30	Hva er metaanalyse og ulike typer litteratursøk
14:30-16:00	Ulike databaser som inneholder systematiske oversikter (Cochrane Library, Campell Library, Epistemonikos, PROSPERO) Hvordan søke (kort) i disse databasene Oppgave, egensøking, oppgaveløsning

Dag 2, tirsdag 14. juni v/ Medisinsk bibliotek

Kursholdere: Marte Ødegaard og Therese Skagen

09:00-16:00 (lunsj 11-12.00)

Medisinsk bibliotek har flere års erfaring med forskerstøtte i tilknytning til systematic reviews. De deler av sine erfaringer, og demonstrerer avanserte søketeknikker. Undervisningen tar utgangspunkt i reelle henvendelser og prosjekter. Det gjennomføres litteratursøk til en systematic review.

Kursopplegget vil bestå av en kombinasjon av forelesning og egensøking.

Vedlegg 3. Forslag ressurside til systematic reviews

1. Verktøykasse
2. Relevante databaser
3. Metodelitteratur
4. Sjekklistor
5. Programvare
6. Eksempler på ressursider fra andre bibliotek og institusjoner

Verktøykasse

- Oversikt over relevante verktøy for prosessen
www.Systematicreviewtools.com

Relevante databaser

- **Prospero**
International prospective register of systematic reviews
For å registrere egen systematisk oversikt og for å søke etter eventuelle overlappende studier.
<http://www.crd.york.ac.uk/PROSPERO/>

Metodelitteratur

- **Cochrane handbook for systematic reviews**
<http://handbook.cochrane.org/>
UB har trykt utgave som kan lånes/ bestilles:
UHS 610.72 Coc, NSSF 610.72 Co, UMED/ULL WA 950 Coc 08
(Her kan det lenkes til Oria)
- Nasjonalt kunnskapscenter for helsetjenesten
Slik oppsummerer vi forskning
<http://www.kunnskapscenteret.no/verktoy/slik-oppsummerer-vi-forskning>
- The Campbell Collaboration
http://www.campbellcollaboration.org/resources/research/Write_a_systematic_review.php
- **GRADE**
<http://www.gradeworkinggroup.org/>
- **EQUATOR**
<http://www.equator-network.org/>
- **Phd on Track**
<http://www.phdontrack.net/review-and-discover/systematic-review-searching/>

Sjekklister om rapportering av metode

- **PRISMA**
Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta-Analyses
<http://www.prisma-statement.org/>
- **PRESS**
Peer Review of Electronic Search Strategies
<https://www.cadth.ca/press-peer-review-electronic-search-strategies-0>

Programvare

- **Distiller**
The World's Most Used Systematic Review Software
<https://distillercer.com/>
- **EPPI review**
Systematic review software
<http://epi.ioe.ac.uk/cms/Default.aspx?alias=epi.ioe.ac.uk/cms/er4>
- **Review manager**
<http://tech.cochrane.org/revman>
- **Covidence**
www.Covidence.org
- **Grade Pro**
<http://gradepro.org/>

Eksempler på ressursider fra andre bibliotek og institusjoner

- Evidence@Cambridge useful links and resources
<http://www.publichealth.cam.ac.uk/evidencecambridge-useful-links-resources/>
- Texas A&M University
<http://guides.library.tamu.edu/systematicreviews>

Referanser

- Foster, M. (2015). An overview of the role of librarians in systematic reviews: from expert search to project manager. *Journal of EAHIL*, 11(3), 3-7.
- Grant, MJ, & Booth, A. (2009). A typology of reviews: an analysis of 14 review types and associated methodologies. *Health Info Libr J*, 26(2), 91-108. doi: 10.1111/j.1471-1842.2009.00848.x
- Higgins, JPT, & Green, S. (2008). What is a systematic review? I Julian P. T. Higgins, Sally Green & Cochrane Collaboration (Red.), *Cochrane handbook for systematic reviews of interventions*. Chichester: Wiley-Blackwell.
- Higgins, JPT, Green, S, & Cochrane, C. (2008). *Cochrane handbook for systematic reviews of interventions*. Chichester: Wiley-Blackwell.
- Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten. (2015). *Slik oppsummerer vi forskning. Håndbok for Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten* (4 utg.): Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten.
- Page, MJ, Shamseer, L, Altman, DG, Tetzlaff, J, Sampson, M, Tricco, AC, . . . Moher, D. (2016). Epidemiology and Reporting Characteristics of Systematic Reviews of Biomedical Research: A Cross-Sectional Study. *PLoS Med*, 13(5), e1002028. doi: 10.1371/journal.pmed.1002028
- The Campbell Collaboration. (2015). *Campbell Collaboration Systematic Reviews: Policies and Guidelines Campbell Systematic Reviews* (Vol. Supplement 1). Oslo: The Campbell Collaboration.
- Tidsskrift for Den norske legeforening. (U.Å.). Oversiktsartikkel. Lastet ned fra <http://tidsskriftet.no/Innhold/Forfatterveiledningen/Artikkeltyper/Oversiktsartikkel>
- Universitetsbiblioteket i Oslo. (2014, 16.09.2015). Systematisk litteratursøk. Lastet ned fra <http://www.ub.uio.no/om/for-forskere/systematisk-litteratursok.html>